# СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXI. Число 179. Джерзи Сити, Н. Дж., четвер, 2. серпня, 1923. VOL. XXXI. No. 179. Jersey City, N. J., Thursday, August 2, 1923. THREE CENTS


## ЛІКАРІ КАЖУТЬ, ЩО ПРЕЗИДЕНТ ГАРДИНГ ПЕРЕБУВ УЖЕ КРІЗУ НЕДУГИ

**СЕН ФРЕНСИСКО, Кал., 31. липня.** — Лікарі, що лічать президента Гардинга, заявляють, що він вже перебув крізу недуги, та що є на дорозі до виздоровлення.

Вони не хотять заявити, що небезпека зовсім проминула, але навіть з їх обережного звідомлення виходить, що нема поважної небезпеки звороту до гіршого.

Президент вже спав більше і приняв трохи поживи. Рано підніся трохи на постелі і казав собі подати газети, які переглянув.

### МЕШКАННЄ ХОРОГО ПРЕЗИДЕНТА

**СЕН ФРЕНСИСКО, Кал., 31. липня.** — Президент Гардинг лежить хорий в кімнаті на верхньому 8-ому поверсі тутешнього готелю Пелес Готел.

З трох вікон кімнати хорого видно верхи недалеких гір. Президент у своїй кімнаті має спокій і богато свіжого і чистого воздуха.

Зараз в сусідніх кімнатах мешкає жінка президента, яка разв-раз приходить сторожити коло постелі хорого чоловіка.

Далі на тому поверсі є канцелярія особистого штабу президента і його лікаря, генерала Соєра. Там теж є і їдальня на 16 осіб.

Міністри і решта товариства президента живе на 7-ому поверсі.

### ПРИГНОБЛЕННЄ В СЕН ФРЕНСИСКО ІЗЗА НЕДУГИ ПРЕЗИДЕНТА

**СЕН ФРЕНСИСКО, Кал., 31. липня.** — Мешканці міста Сен Френсиско готовилися величаво і виставно привитати президента Гардинга. Тому прикрашено великими прапорами всі більші улиці і доми і публика нині масово виринула на улиці. Але коли дізналась сумну вістку про його недугу, нагло радість перемінилась у смуток. Тоді публика стала масово товпитись біля Пелес Готелю, де президент лежить хорий, і допитуватись про стан його здоровля. Також біля часописий зупинялись юрби людий, виждаючи вістий про недугу президента.

Загалом сумні вісти про нагле занедужанне президента викликали тут загальне пригнобленне і щире співчуття для хорого.

Такийсамий настрій запанував і в других городах Каліфорнії.

### ЗАБОРОНА ЛІТАТИ ПОНАД СЕН ФРЕНСИСКО

**СЕН ФРЕНСИСКО, Кал., 31. липня.** — Шеф тутешньої поліції О'Браєн, по нараді з тайною поліцією, яка є тут з президентом, видав заборону літакам літати понад місто, поки президент Гардинг буде в Сен Френсиско.

### МЯСО РАКА ЗАШКОДИЛО ПРЕЗИДЕНТОВИ ГАРДИНГОВИ

**ВЕНКУВЕР, Бритиш Коломбія, Канада, 31. липня.** — Посадник Венкуверу Тисдола заявив, що коли президент Гардинг був тут на принятті, він нарікав перед ним, що нездужає на жолудок ізза мяса рака, яке їв на Аласці. Хотяй він вже тоді був хорий, наже мейор Тисдола, але старався сього не показувати, аби не псувати веселого настрою товариства.

### БАТЬКО ГАРДИНГА ОДЕРЖАВ СУМНУ ВІСТКУ ВІД ЙОГО ЖІНКИ

**МЕРІОН, Огайо, 31. липня.** — Батько президента Гардинга, др. Дж., Т. Гардинг, дуже зажурився вістями про серіозний стан здоровля його сина.

Він одержав телеграму від жінки президента, в якій вона повідомляє, що він дістав запалення легенів (легких). Він заявив, що хотів би бути коло сина, але дорога задалека і затяжка на його старий вік.

Меріонська публика таксамо вельми занепокоєна станом здоровля президента Гардинга і пильно слідить за звідомленнями у часописях.

### СЕНАТОР ЕДВАРДС ПРО НЕДУГУ ГАРДИНГА

**ДЖЕРЗИ СИТІ, Н. Дж., 31. липня.** — Сенатор із стейту Ню Джерзи Едвард І. Едвардс заявив, що недуга президента Гардинга занепокоїла всіх. Якби вона скінчилась катастрофою, то на його думку, се було-б нещасте для цілої Америки і викликало би більше неспокою аніж щонебудь іншого у світі.

Він сказав, що не висилав президентови телеграм із співчуттєм, бо вважає, що такі телеграми хорим не слід посилати.

### СЕНАТОР ДЖАНСОН ПРО НЕДУГУ ГАРДИНГА

**ВАШИНГТОН, Д. К., 31. липня.** — Сенатор Гайрем Джансон, з Калифорнії, котрий недавно вернувся з подорожі по Европі, і тепер зупинився тут, заявив, що цілий американський нарід молить Бога, щоби президент Гардинг як найскорше подужав.

Він сказав, що вістка про недугу Гардинга його переляка і він зараз вислав до жінки президента телеграму з желаннями скорого подужання президента.

### ВЕЛИКИЙ СТРАЙК НА СТРІТ-КАРАХ В НЮ ДЖЕРЗИ

**НЮАРК, Н. Дж., 1. верпня.** — Нині рано запосіджено страйк на всіх стріткарах компанії Паблик Сервис, яка обіймає 145 міст і громад в північній части стейту Ню Джерзи. До страйку виступить 6.500 трамвайних робітників компанії.

### АМЕРИКАНСЬКІ СЕНАТОРИ ЇДУТЬ ДО ЕВРОПИ

**ВАШИНГТОН, Д. К., 31. липня.** — Завтра виїдуть сенатори Ло Фоллет, МекКелар, МекКинлі, Робинсон і Свонсон пароплавом Джордж Вашингтон до Европи.

Вони будуть в Женеві, у Швайцарії, на конференції міжпарлямантської парляментарної унії.

### МИТРОПОЛИТ ШЕПТИЦЬКИЙ ВЕРТАЄТЬСЯ ДО ЛЬВОВА.

Старокраєві газети повідомляють, що в липні с. р мав вернутись митрополит Шептицький до Львова.

Він вертається з Риму тяжко хорий і, поки не подужає, не може займатися урядовими справами української католицької церкви в Галичині.

Поляки заборонили витати митрополита по дорозі в Галичині й у Львові.

### ТРОЦЬКИЙ І РАКОВСЬКИЙ БУЛИ АВСТРІЙСЬКИМИ ПОЛІЦІЙНИМИ АГЕНТАМИ.

Російський соціялістичний письменник Григорій Алексінський подав у своїй новій книжці, яку видав в Парижі у французькій мові, подає документи, що Леон Троцький (Бронштайн) і Крісто Раковський (оба Жиди) були на службі австрійської поліції від 1911 р.

Троцький був від 1911 року на службі поліції у Відні, де видавав газету „Правду".

В 1914 році перенісся до Парижа, де видавав газету „Наше Слово", на яку платив соціяліст Парвус (Жид), з гроший, які діставав від німецької тайної поліції.

Раковського австрійська поліція удержувала для пропаганди на Балкані.

А тепер се „наші" ........ пророки.

### ЗВІЛЬНЕННЄ 2,000 СТАРШИН В ПОЛЬЩІ.

Польща, як вдомо, удержує одну з найчисленніших армій в Европі. Непродуктивність мілярдових втрат на військо потягає за собою опlaканий стан польської валюти і господарки взагалі. Новий польський уряд береться до „сапації" в тому напрямі. Очевидно, ходить тут не о митини ощадности, але о партійні порахунки наслідком яких ще в 1923 р. буде звільнено з польського війська 2,000 старшин з армії і жандармерії. Подібні обмеження будуть переведені і в „дипльоматичному корпусі". Інтересно, що в Англії і Німеччині має Польща аж 260 „дипльоматів".

### СЕРЕД РОСІЙСЬКИХ МОНАРХІСТІВ.

Берелінський московський дневник „Руль" доносить: Обєднані монархістичні організації оголошують заяву про престолонаслідство. Вони вказують на те, що факт смерти царя Миколи II., його сина Олексія і брата Михайла може бути безсумнівно доказаним тільки після його провірки рішучо компетентною комісією, якої праця можлива не скорше, аж в Росії зародяться перші признаки ладу і законности. Щойно тоді прийде час на виясненне, хто з членів дому Романових являється царем Росії.

Після, залевнення голови обєднаної ради монархічних організацій у Франції, висше висловлений погляд згідний з поглядами великого князя Миколая Миколаєвича.

### САРАНЧА В РОСІЇ.

На лінії ташкентської зелізниці звилась саранча, яка посувається на північ, знищуючи по дорозі сади і городи. В Актюбінському районі оренбурської губ. саранча звилась на площі в 50.000 дес.

### ЩЕ ОДНА ЖЕРТВА ГОСТИНИ РУМУНСЬКОГО КОРОЛЯ.

Польська військова команда приділила генерала Розвадовського як „почесного" опікуна королівської пари підчас її подорожі по Польщі. Ескортуючи дорогих гостий, генерал Розвадовський занедужав на запаленне косий ноги і мусів залишитись у Львові, передаючи опіку над королем і королевою своїм підчиненим. Наслідком Розвовський не взяв участи у воєнній нараді, яка на днях відбулась у Варшаві.

### РЕЛІГІЙНИЙ РУХ НА УКРАЇНІ.

Волинський кореспондент петербурських „Звестій" доносить, що релігійний рух помітно зростає. Серед населення ходять чутки про чуда та знаки. В місточку Червоному, як впевняє один з мешканців, перед іконою в кождую ніч запалюється сама від себе свічка. Для провірки цього поставили большевики врату, яка потвердила поголоску. На Волині появились провідники, які називають себе Петром і Павлом, та поширюють науку про конець світа.

### ВИВІЗ РУДИ З УКРАЇНИ.

З огляду на мале споживанне руди на внутрішньому ринку український „совнархоз" проектує збільшити вивіз закордон зелізної і марганцевої руди сирівця. Старі запаси руди, які більшостю заховались з довоєнних часів, мають продаватись закордоном нище їх нової закупної ціни. Вивіз українсько марганцевої руди по розрахункам українського совнархозу уважається вигідним. Право вивозу руди має бути надано Полудневому Рудному Тростови.

### БЕЗРОБІТТЄ В ОДЕСІ.

Число безробітних в Одесі доходить до 25.000 чоловік. Для боротьби з безробіттєм спільно організується гроладські роботи по відновленню заводів по направі шосе Одеса — Миколаїв і на торфяних розрібках.

### ШТУЧНІ ОВОЧЕВІ НАПИТКИ.

Американці мають велику спрагу. Це видко з того, що вони річно випивають 4 біліоні бутилок ріжних охолоджуючих напитків, не рахуючи в те пива. 10.000 зведень приладжує ті напитки і наповняє німи фляшки а 110,000 „сода-каунтер"-ів розпродує їх між населення. Всілякі роди красок, смак та запах відріжнюють від себе усі тісоки, соди „дрінк"-и і як там їх ще не називають.

Всі ті роди холодників мають свої назви відповідно до смаку і запаху, себто від ріжних овочів. Помаранчі, цитрини, яблука, виноград, „грейпфрут", ананаси, грушки, бананы то що, служили, но напиcам до виробу тих напитків. Та на ділі в них нема ні сліду з тих овочів. Все те — це продукти не природи, а хемічної робітні, а смак краска та запах це лиш удачне наслідування тих природних прикмет.

Звичайно у одній такій бутилці овочевого нібн напою є три чверти унції цукру і два зерна цитринового квасу. Запах підробляється через додання таких самих складників, як до пірфум, розпущених у алкоголю. На бутилку припадає 5 до 1 Фкрапель такої добутої звичайно этеру, „перфум.

Американський уряд має спеціальних хеміків, які слідять за тим, щоб у ті штучні напої не попадали такі складники, які моглиб пошкодити здоровлю. Кромі того по приписам Харчевого Відділу ті виробн повинні мати на опакованню, себто на бутилках написи, що це не природні, а штучні соки. Так воно і діється, та написи ті уміщені на хемічних виробах, які щойно треба розпустити в воді, щоб дістати згадані напитки. На бутилки, які купують вже консументи, ці написи не попадають і публика, купуючи ті напитки, вже не знає, чи вони правдиві овочеві, чи штучні. Та вони майже всі штучні.



## ПРАВИТЕЛЬСТВО ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ ХОЧЕ ВЕСТИ САМОСТІЙНУ ЗАГРАНИЧНУ ПОЛІТИКУ

**ЛОНДОН, 31. липня.** — Бротанський кабінет завтра має обговорити відповіди Франції і Бельгії на його ноти в справі вирішення питання Рурщини.

В четвер, дня 2-ого серпня с. р., премієр Стенлі Болдвин має зложити заяву в сій справі в палаті громад.

Кажуть, що премієр Болдвин має намір вислати окрему відповідь Великої Британії на предложення Німеччини у справі „воєнних відшкодовань", бо гадає, що Франція не відступить від своєї окупаційної політики і продовжування переговорів з нею в безконечність до нічого не доведе, а тільки змарнує час.

Загалом, серед Британців разв-раз відновляється погляд, щоби Англія вступила на шлях самостійної заграничної політики і покинула аліянтів.

Колиб правительство Болдвина зачало самостійну політику, то воно звернеться до світа з вияснением причин нової політики Англії.

### ЗАБОРОНА ПРОДАЖІ АЛЬКОГОЛЮ МАЛОЛІТНІМ

**ЛОНДОН, 31. липня.** — Законопроект посолки пані Естор про заборону продажі алькогольних напитків малолітнім приняла вже також і палата лордів.

Зараз потім підписав його король Юрій і бил стався законом.

### КАНЦЛЕР КУНО ЩЕ НЕ УСТУПИВ

**БЕРЛІН, 31. липня.** — Німецький канцлер Куно ще не уступив.

Він покищо мусить ще остатись при власти, бо ані др. Штреземан ані Лебе не хотять приняти канцлерства.

Можливо, що як збереться парлямент (райхстаг), то парляментарні політичні групи вирішать се питанне.

### ПОДАТКИ В НІМЕЧЧИНІ

**БЕРЛІН, 31. липня.** — Німецьке правительство хоче предложити в парляменті, який збирається на сесію завтра, в середу, 1. серпня с. р., проект закона на підвисшенне податків.

Сьому противляться соціялістичні посли.

### СТРАШНА ЗЕЛІЗНИЧА КАТАСТРОФА В БЕРЛІНІ

**БЕРЛІН, 31. липня.** — Нині сталась на зелізничому шляху Гамбург-Мінхен на стації Крайензен страшна катастрофа.

Експресовий поїзд влетів на стоячий на стації поїзд. Наслідком сильного зудару згинуло 100 осіб, а 34 понесло тяжкі поранення.

З возів осталось тільки румовище, зрід якого добувають жертви.

Ранених відвезено до шпиталю в Геттінген.

Катастрофа сталась через те, що машиністови занесло очі попелом і він не міг бачити настації стоячого поїзду.

### СПОСІБ НА ЗМЕНЬШЕННЄ ЗОРУЖЕНЬ В ЕВРОПІ

**ЖЕНЕВА, вШайцарія, 31. липня.** — Технічний комітет постійної розоружної комісії Ліги Народів принял засаду розоруження для членів Ліги Народів.

На основі сеї засади держави можуть переводити у себе обмеження оружень на основі взаїмних умов, що одна держава дасть другій у потребі таку поміч, наскільки вона зменшить свою армію або воєнну фльоту.

### СПІР ІЗЗА НІГРІВ В ПАРИЖІ

**ПАРИЖ, 31. липня.** — Французьке правительство видало осторогу сим особам, котрі веведуть ізза того, що Нігри ходять до ресторанів і всяких прилюдних льокалів разом з білими, що воно не позволить робити ріжниці.

Правительство велить їм мовчати або самим виноситися з прилюдних льокалів.

### МУССОЛІНІ РЕФОРМУЄ МІНІСТЕРСТВА

**РИМ, 31. липня.** — Італійський премієр Муссоліні скасував міністерство хліборобства і міністерство промислу, а на місце обох отворив нове міністерство національної економії.

### АМЕРИКАНСЬКИЙ МІНІСТЕР ГОВОРИТЬ ПО ВЕЛШСЬКИ ДО ЛОЙДА ДЖОРДЖА

**ЛОНДОН, 31. липня.** — Американський міністер праці Джеймс Дж. Девис, приїхав сюди в поворотї з європейського континенту домів.

Він нині запросив бувшого британського премієра Давида Лойда Джорджа на обід, на якому крім нього були ще американські посли Джеймс Б. Есвелл з Лунзіяни, Освалд Раен з Ендерсон, з Індіяни, і Едвин Гриффітс, з Кливленду.

Міністер Девис говорив до Лойда Джорджа по велшськи (валійськи). Але се тільки вони оба розуміли, бо лиш вони оба Валійці родом, а решта товариства не розуміла. Длятого він скоро перейшов на англійську мову.

Він запросив Лойда Джорджа до Америки і казав, що як туди приїде, аби конче був в Шикаго, бо там знаходяться Вести (Захід), а Вести не дійсна Америка.

Лойд Джордж відповів, що він має велику охоту поїхати до Америки і, якщо не мати-ме перепон, то поїде туди ще сеї осени.

Міністер Девис відвідав ще своє рідне місточко Трезегар, у Валії, де громадяни готують йому сердечне і величаве принятте. Опісля він виїде запланом домів. Хоче приспішити свій поворот ізза недуги президента.

"SVOBODA" "LIBERTY"
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorised July 31, 1918.

| SUBSCRIPTION RATES: | | ПЕРЕДПЛАТА. | |
|---|---|---|---|
| Three cents the copy. | | Поодиноке число три центи. | |
| One year | $ 7.00 | На рік | $ 7.00 |
| Six months | $ 3.75 | На пів року | $ 3.75 |
| Three months | $ 2.00 | На три місяці | $ 2.00 |
| Foreign and Jersey City Rates. | | В Джерзи Сіти і заграницею. | |
| One year | $10.00 | На рік | $10.00 |
| Six months | $ 5.00 | На пів року | $ 5.00 |
| Three months | $ 2.75 | На три місяці | $ 2.75 |

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи": 192 Montgomery. Res. V. H. Somed 1339 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає.

В Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

# МОСКАЛЯМ ВЖЕ НЕ СТРАШНА НОВА БОЛЬШЕВИЦЬКА ПОЛІТИКА.

Московські не-большевицькі ґазети в Европі пишуть тепер богато про нову національну політику большевицької Росії.

Вони большевиків ніколи не любили, тільки за одно ще до них ставились добре, а саме за їх московську націоналістичну політику, за се, що під кличем „інтернаціоналізму" давили всякий національний рух в краях, нападених Москвою, а підпирали московщину і насилу МОСКОВЩИЛИ всі установи в сих краях.

Але прийшов день 5-ого липня с. р., коли большевицький ВЦИК (всеросійський центральний ісполнітельний комітет) ухвалив нову „конституцію", нові дві палати нібито „парляменту", одну з них яко „совет національностий", які нібито признано до якоїсь міри „рівноправними" — і ті московські ґазети в Европі зажурились. Спершу вони гадали, що большевики „зрадили" общерусскую ідею і дійсно, всупереч царській московській політиці, „дарували" свободу народам, що досі ще остають під московською окупацією.

Але згодом вони заспокоїлись. З Москви дістали відомости, що „совет національностий" і їх свобода не такі небезпечні, бо все буде дуже обмежене. „Центр" (Москва) нібито трохи попустив „місцям" (себто, окупованим народам), але се тільки, щоб додати їм духа, бо дух для комунізму на місцях упав. Надії „центр" не гадає, кажуть з Кремлю, „дарувати" жадної свободи „місцям" і московська сіть разом з московською „культурою" буде і далі кріпко держати „місця".

Отже Москалі не мають чого сумувати, а „місця" (між ними й Україна; вона у Москалів ні держава ані край а тільки місце) не мають чого радіти.

Хиба наші большевицькі аґенти будуть ізза нової большевицької політики попадати в дикий „восторг", бо для загалу Українців все, що з Москви, буде тільки „ужасом", якого треба берегтися.

# ПОМОЖІМ УКРАЇНСЬКИМ СТУДЕНТАМ!

Українська Громадо в Америці:—

Товариство Української Молодіжи в Ню Йорку одержує майже щодня від студентських орґанізацій в Европі і від визначніших Українців листи з просьбами о негайну поміч в користь нашій студіюючій молоді. Наше Товариство як і члени, забуваючи нераз обовязки зглядом себе, радіб дати поміч як найбільшу і стараються всіми можливими способами придбати як найбільше фондів на повищу ціль. Зерно до зерна, а буде корець, каже народня пословиця.

Тому все звертаємось до всіх Земляків цілої Америки, щоб нам в тій народній праці помогли.

Кожний нарід без інтеліґентних сил мусить жити в неволі. Наші будучі народні робітники це та наша молодіж, що тепер вчиться в катакомбах українського університету у Львові, або вигнана Ляхами з рідного краю, бореться при найприкріїших обставинах за освіту по чужих університетах, політехніках і других високих школах. Близько 7,000 української молодіжи вищих шкіл мусить студіювати в холоді й голоді, щоб колись знову своє знанне віддати безкористно Україні. Всі вони, майже без виїмки, служили рідному краєви, наставляли груди, молоде життє за волю України.

Чиж ми, американські Українці, котрі так бажаємо волі і свободи, можемо відмовити їм помочі? Чиж можемо їх лишити, не подавши помічної руки на филях розбурханого моря, та допустити, щоби зломилась і зівяла наша молода інтеліґентна верства; щоби згинув і змарнувався цей цвіт народу?

Нам не вільно до цего допустити. Ми мусимо їх підтримати в їх благородних змаганнях, бо наука і просвіта це найсильнійші гармати проти ворогів.

Способи, якими Товариство Української Молодіжи в Ню Йорку старається придбати фонди в користь студіюючої молоді, такі: Можна перебрати під свою опіку одного або більше студентів, посилаючи що місяця кілька-долярову підмогу, котру студент по укінченню студій обовязується звернути Українському Педаґоґічному Товариству у Львові або, евентуально, о[illegible]. Можна посилати добровільні жертви поодиноких осіб або доходи із забав чи представлень, уладжених на сю ціль, на загальний фонд підмоги українським студентам.

Також збирає і посилає Товариство добровільні жертви на будову Українського Студентського Дому у Львові і Відні.

Товариство Української Молодіжи відсилає кожний цент на призначене місце. Всі кошти пересилки й кореспонденції оплачує з власних членських фондів. Веде точний рекорд фінансовий, доступний в кожний час кожному для контролі; і всі звіти оголошує що місяця в українській пресі.

Тов. Укр. Молодіжи в Ню Йорку.

**ПОСИЛАЙТЕ НА ПРЕСОВИЙ ФОНД УКРАЇНСЬКИМ ҐАЗЕТАМ В ХОЛМЩИНІ І НА ВОЛИНІ!**

# ВИСОКІ ШКОЛИ В ПОЛЬЩІ ЗАМКНЕНІ ДЛЯ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНЬШОСТИЙ.

(Від власного кореспондента).

Польський сойм ухвалив:

„При приниманню студентів і вільних слухачів на окремі факультети в польських академічних школах на світських факультетах треба брати на увагу кандидатів, що належать до національних меншостий, які не мають окремих академічних шкіл, у межах і чисельнім відношенню до загалу населення держави."

Ся ухвала польського сойму має за ціль замкнути національним меншостям у Польщі: отже Українцям, Білорусинам, Литовцям, Жидам, Німцям, доступ до високих шкіл, себто до університетів, високих шкіл технічних, торговельних, господарських, гірничих і т. д.

На основі сеї ухвали польського сойму до кождої високої школи в Польщі може бути принятий тільки такий процент Українців, Білорусинів, Литовців, Жидів, Німців у відношенню до загального числа студентів даної школи, який відповідає процентови кождого з тих народів у відношенню до загального числа населення в Польщі.

Значить, у кождій високій школі в Польщі, хоч би вона знаходилася на українській, білоруській, литовській землі, перше всего мусить бути принята таке число **польських** студентів, яке відповідало би процентови польського населення в Польщі, а тільки тоді можуть бути до неї приняті студенти українські, білоруські, литовські, жидівські, німецькі і т. д.

Приміром на українській землі знаходяться польський університет і польська політехніка у Львові, польська господарська академія в Дублянах, — отже до тих шкіл Українці можуть мати доступ тільки в процентовім відношенню до польського населення.

Так само до польського університету в Вильні Білорусини й Литовці будуть мати доступ тільки в процентовім відношенню до польського населення.

Очевидно, Поляки засіють не-польські землі польськими високими школами, бо се є один зі способів польщення тих земель. І скрізь у тих польських високих школах на українській, білоруській, литовській землі українські, білоруські, литовські й ин. не-польські студенти будуть у меншости, **а польські в більшости.**

Польща завоювала великі простори передовсім українських, а також білоруських і литовських земель. Прим. українські землі, завоювані Польщею, перевисшають своїм простором неодну европейську державу. Вісім міліонів Українців, які заселяють збитою масою свою рідну землю, Польща вважає „національною меншістю", — бо в відношенню до Поляків у польській державі Українців під польським ярмом є менше. Так само мається справа з Білорусинами й Литовцями. Під польським ярмом Українці, Білорусини, Литовці, які живуть на своїй споконвічній землі, стали „національною меншістю".

Тепер Польща заводить такі порядки, щоб ті народи **дійсно почувалися на кождім кроці національною меншістю.**

До сих порядків належить також висше наведена ухвала польського сойму про приниманнє студентів національних меншостий до високих шкіл. Нехай український студент у Львові, литовський і білоруський у Вильні що дня і що години відчувають, що вони на своїй рідній землі, в своїх історичних столицях — є тільки національна меншість. Хто знає, може привикнуть і погодяться з польським ярмом... Так думають собі Поляки.

Не могучи вчитися в високих школах, положених на рідній землі, студенти Українці, Білорусини, Литовці і т. д. мусіти-муть шукати науки по инших високих школах в Польщі. Через те вони розсиплються по цілій Польщі, відірвуться від рідної землі, попадати-муть під вплив польського окруження, може поженяться з Польками, спольщаться. На се очевидно також числять Поляки.

Словом, не дати українським і иншим не-польським студентам зібратися на рідній землі, зорганізуватися, розвивати національну думку, тільки розсипати їх по цілій Польщі, щоб вони не представляли ніякої сили.

В ухвалі польського сойму є ще одна **безсоромна брехня,** призначена для баламучення думки міжнародного політичного світа. Говориться там про **„кандидатів, що належать до національних меншостий, які НЕ МАЮТЬ ОКРЕМИХ АКАДЕМІЧНИХ ШКІЛ".** Виходило би з сього, що в Польщі є національні меншости, які мають свої окремі високі школи. Тимчасом ані один з народів поневолених Польщею, не має своєї національної високої школи, — не має і не буде мати, доки над ним панувати-ме Польща. Ми знаємо, на які переслідування виставлений український приватний університет у Львові!

Словом, ухвала польського сойму про приниманнє не-польських студентів до високих шкіл **одній** части українських та инших не-польських студентів замикає доступ до високих шкіл, бо не може бути приняте число студентів понад означене процентове відношення, а другу часть розкидає по цілій Польщі.

Перед світовою війною тільки в одній Росії були в високих школах обмеження для Жидів, і проти сих обмежень, як проти варварства, протестував при кождій нагоді цілий світ.

Тепер до сього варварства на значно ширші розміри, бо супроти всіх не-польських народів, повернула Польща.

Притім треба завначити, що Польща **зломила міжнародне зобовязанне,** яке випливає для неї з договору про охорону національних меншостий, який заключила вона з великими державами антанти в Версаю 28. червня 1919 р. В сім договорі Польща обовязалася вважати всіх громадян, без ріжниці національности, раси, віроісповідання, **рівними перед правом.** Постанови сього договору ввійшли в польську конституцію. Обмеження студентів національних меншостий що-до принимання до високих шкіл є зломанням сього зобовязання і зломанням польської конституції. Одначе польський міністер просвіти Ґломбінський заявив, що згадана ухвала сойму не нарушує ані згаданогчо договору ані конституції.

Як я вже зазначив, згадана ухвала сойму є тільки одною точкою в тій програмі, яку переводить Польща в ціли винищення Українців і инших поневолених нею народів. Одинока рада на се: **розвалити Польщу.** І се мусять зробити поневолені Польщею народи, коли не хотять загинути.

Прага, в червні, 1923.

**Др. Михайло Лозинський.**

Матвій Костишин.

## І НАМ СОНЦЕ ЗІЙДЕ...

Сонце за ліс западає,
Ніч в обійми пригортає
Невсипущий тихий світ.
Кругом стихне, посумніє,
В сон кладеться, занміє
Малесенький дрібний цвіт.
Поки північ не наспіє,
Півень тричі не запіє,
Соловейко задзвенить.
В темнім гаю при долині
Виспівує на калині,
Співом серце веселить.
Вся природа мов здрігнеться,
До сонічка усміхнеться,
Немов каиче: Прийшов гість.
Ясні зорі позгасають,
Всі пташата заспівають,
Ясне сонце росу зїсть.
Тихий гомін лине-лине...
Як череду чабан жене,
В сопілочку грає він.
Вгорі жайворон співає,
Наче з Богом розмовляє,
До молитви кличе дзвін.
Там знов чути в чистім поли,
Що хлібороб нову оре,
Легко шумить чересло;
Крутороґі поганяє,
В ріллю зерно засіває,
Щоб буйне як ліс зросло.
Де поглянеш, все радіє,
Всміхається, веселіє,
Що минула темна ніч;
Сон і тиша пощезали,
Мов під землю де пропали
Загинули, пійшли пріч.

Ось так наша рідна мати...
Зайшло сонце, пійшла спати
Спить, що й північ надійшла.
Уже півні кругом піють,
Будять матір, та не вміють
Розбудити, щоб ішла.
Солов'ї вже співають,
Немов кличуть, промовляють:
Вставай, Нене!.. вставай!... час!...
Змий росою свої очі,
Хотяй темно серед ночі,
Приголубиш, Нене, нас!
Я закута... однак встану
І болючу змию рану,
Вскорі ранок надійде,
Вже не довго діти ждати...
Будем тішитись, витати,
Як нам сонце знов зійде.

Джемейка, Н. И., 25. липня, 1923.

# ПАМЯТАЙТЕ ПРО ФОНД
— ДЛЯ —
# УКРАЇНСЬКИХ ІНВАЛІДІВ
## В СТАРІМ КРАЮ!!!
## ЖЕРТВИ ПРОСИМО СЛАТИ ДО ЗЕМЕЛЬНОГО БАНКУ ГІПОТЕЧНОГО
ЛЬВІВ, УЛИЦЯ ПІДВАЛЛЄ, 7.

# БІЛОРУСЬКА ВІДОЗВА

**Да Беларусау у Амэрыцы і Канадзе.**

Беларускі Народны Камітэт у Чыкаго даводзіць да ведама усіх беларускіх культурна-прасьветных устаноу, Грамадзка-палітычных арганізацый, груп і асоб, што **Першы Беларускі Кангрэсс** адбудзецца 1. (septembra) сентября с. г. у Чыкаго, Илл. Пачатак адкрыцьця Кангрэсу а 3. гадз. дня.

Выбраны дэлегат мусіць быць ураджэнцам Беларусі. Прэдстауніцтво таке: 1 дэлегат ад 10 до 25 асоб; 2 дэлегата ад 25 до 50, 3 дэлегата выжэй 50. Там, дзе нема арганізацый, дэлегат выбіраецца на агульным сходзе Беларусау. Усе дэлегаты павінны зарэгістравацца не пазьней 15. аугуста с. г. у Беларускім Камітэце.

Мэта Кангрэсу:

1) Аб'еднаньне усіх Беларусау у Амэрыцы, не гледзючы на палітычнае ці рэлігійнае перекананьне.

2) Аказаньне палітычнай помагы Беларускаму Народу у яго барадзьбе за вызваленьне.

3) Аказаньне эканамічнай помагы Беларусі, зруйнованай войнами і аккупацыямі.

За усімі справами зварочвацца:

WHITERUSSIAN COMMITTEE,
1632 N. Robey St., Chicago, Ill.

Проситься дати прочитати сю відозву відомим Білорусинам.

# З ОБЄДНАННЯ

**Наші діти при збірці.**

Малий примір як збирати на народні цілі:

Джерзи Сіті, Н. Дж. В залученю маю честь переслати Вам грошевий чек почтового уряду на суму 3.44 яко добровільний податок дітей школи Українського Народного Дому (на горах міста) в Джерзи Сіті, на сироти в старому краю. На повисшу суму складали по одному центови що тижня, а то і неперіодично отсі діти: Перша кляса — Анна Васько 7 цнт.; Григорій Левуш 10 цнт.; Евдокія Милянович 9 цнт.; Мелянія Кот, Зоня Левуш і Григорій Тізво по 4 цнт.; Михайло Васько, Юстина Левуш, Анна Микитко, Галя Микитко по 2 цнт.; Іван Васько, Тарас Левуш, Марія Фрич, Петро Фрич по 1 цнт.; разом 51 цнт. Друга кляса — Анна Пігура і Іван Пігура по 8 ц.; Юлія Осьміловська 7 цнт.; Марія Кот 6 цнт.; Іван Кот, Степан Турчинський по 4 цнт.; Евгенія Косоноцька і Михайло Кот по 2 цнт.; разом 41 цнт. Третя кляса — Ева Піддубчишин, Парася Баран по 25 цнт.; Федьо Гіль, Степан Слука, Петро Павлик і Михайло Павлик по 16 цнт.; Михайло Маґура 9 цнт.; Катерина Яцків 1 цнт.; разом 1.26. Четверта кляса — Мелянія Милянович 24 цнт.; Марія Жуковська 23 цнт.; Настя Левуш 22 цнт.; Зоня Підгорецька, Марія Салюк по 20 цнт.; Семен Левуш 13 цнт.; Анна Смеречанська, Юлія Яцків по 2 ц.; разом 1.26

За шкільний Комітет
(підпис нечиткий).

А скільки у нас шкіл і дітей! Коли вони зорґанізуються в одну громаду, то не тільки дадуть поміч своїм братам і сестрам в старому краю, але з них виробляться свідомі завзяті борці за права нашого народу.

А Вам, славні школярі, честь і подяка за Вашу жертву і працю.

Обєднаннє Укр. Орг.

# ЧОМУ НЕ ВИДАНО ПРОПАМЯТНОЇ КНИГИ УКРАЇНСЬКОЇ АРМІЇ?

(Надіслана стаття).

Хочу піднести іншу справу, важнійшу для нас самих, а саме виданнє пропамятної книги Української Армії, яка досі ще не появилась. Правда є ріжні видавництва в краю і закордоном, але вони не дають того. Є „Скиталець", „Червона Калина", „Жалібна Книга", але все це писане іншим тоном як цего потрібно для виховання нового здорового покоління борців. При нашій визвольній праці ми часто забуваємо на головні річи, а саме, що ми хочемо вести боротьбу, а **армії немає.** Є у нас ще свіжа память про тисячі Стрілецьких могил; память про недавні геройські бої Армії. Але протягом 10 літ нове молоде поколіннє це забуде, коли ми цего не запишемо і не передамо їм у спадщині по собі.

Бо в школах їх будуть учити про Кракуса і Ванду, про Кремль і московських комісарів, а память про наших героїв пропаде.

Цеї славної традиції ми не сміємо затратити.

Не повинно бути відтепер одної читанки для дітей і школярів, де хоч кількома словами не згадано би славних боїв нашої армії.

А найважнійше, треба зібрати всі матеріяли, які тепер ще під рукою, і видати **Пропамятну Книгу Армії.**

Воно дивно, що досі цего не зроблено.

Є у нас старшини Ґенеральної Булави, в яких певно й досі ще залишились записки і знимки, а мимо цего досі не видано нічого. Придніпрянська „Дієва Армія" видала стратеґічний огляд боїв (чого в Галицькій Армії і досі не зроблено), але це не книга для молодого покоління.

Занятись таким видавництвом, це в першу чергу обовязок старшин Ґенеральної Булави, бо вони мають перегляд всіх подій і брали в них безпосередно участь.

А яке значіннє мала-б ця книга?

Мені здається, колиб читали цю книгу про посвяту і самовідреченнє наших Стрільців, то цей геройський примір оздоровив би неодну душу, яка пійшла на манівці. Перестали́б кидати болотом один на одного, а певно не найшовся би серед української суспільности такий делегат на зборах, який вагався би віддати честь тій армії, як це мало статись у Львові. (Пізнійше се заперечувано). Така людина бачила-б цілу мерзенність і підлість свого поступку для ратовання своєї рабської екзистенції, в порівнанню до тих гордих виступів вільних синів України.

Милійшою була для них смерть ніж підле упокореннє і рабське життє!

Я певний, що колиб цею справою занялось якесь видавництво (повинен це зробити „Скиталець") знайшлись би і фонди, якби їх треба було зложити на сю ціль. Треба мати лиш певність, що хтось тим займеться і доведе до кінця. Берімся до діла скоро, щоб не пропали наші найбільші здобутки визвольної боротьби світла традиція нашої Армії і память про наших героїв.

Филаделфія, Па., 27. липня, 1923.

**Др. Володимир Галан.**

# МІТИНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

ЛУДЛОВ, МАСС. Тов. ім. Ів. Франка, від. 253 повідомляє своїх членів, що місячний мітинґ відбудеться в неділю, 12. серпня точно о години 2 пополудни в домі Макара Пукіша під ч. 133 Стейт ул. Присутність всіх членів конечна. Неявившийся член на означену годину заплатить кару 50 цнт., а урядник 1 дол. — І. Приступа, предс.; М. Мишілівський, секр.

ГАМТРАМК, МИШ. Тов. ім. М. Січинського, від. 146 повідомляє, що мітинґ відбудеться о 3. години попол. в неділю, 12. серпня в гали Української Хати під ч. 2240 Ґрейлинг Евню. Просимо всіх членів прибути бо є важні справи до полагодження. — П. Гищук, секр.

НЕСКОГОНІНҐ, ПА. Бр. св. Михаїла, від. 231, повідомляє, що надзвичайний мітинґ відбудеться о 1. години пополудни в неділю, 5. серпня в гали Федя Ферка під ч. 310 Катавіса ул. Проситься членів аби явились як одеа і вирівнали місячні вкладки. Буде нарада о представленню. Неявившийся член заплатить кару 50 цнт., а урядник 1 дол. — А. Гоцко, предс.; Р. Чолій, секр.

ЧЕСТЕР, ПА. Тов. Запорожська Січ, від. 388, повідомляє своїх членів, що звичайний мітинґ відбудеться в неділю, зараз по Службі Божій, 5. серпня. Проситься всіх членів аби були присутні на сім мітинґу, бо будуть важні справи до полагодження. — П. Огар, секр.

**В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИС „СВОБОДА"**

# З ОБЄДНАННЯ.

**ПРИГАДКА ВП. КОЛЄКТОРАМ.**

**З поодиноких громад приходять листи до канцелярії Обєднання із запитами, чому не проголошується їх збірок на Рідну Школу або виказів народного податку. Через те, що з тих громад, про які запитують, досі не прислано ще жадних збірок до Обєднання, звертаємось до всіх Шановних Колекторів з прошенням прислати негайно до Канцелярії всі листи і колекти для негайного проголошення. Задержуваннє гроший у себе дома стягає лиш непотрібні підозріння й очернення, а тим здержує дальшу народню роботу.**

**В писмах виразно зазначувати, на який фонд гроші призначені.**

**Обєднаннє Укр. Організацій в Америці.**

OBYEDNANNYE, Room 608, 136 So. 4th St., PHILADELPHIA, PA.

# ЩО ЗРОБИВ ОСТАННІЙ НАРОДНІЙ ЗЇЗД.

(Від власного кореспондента).

Я не буду Вам забирати місця докладним звідомленнєм про наради й ухвали останнього Народнього Зїзду, бо таке звідомлення певне Ви подали на основі нашої львівської преси, — а тільки зазначу **головні політичні моменти** Зїзду.

Перше всего, — що се є Народній Зїзд. Є се партійний конгрес української народньої трудової (давнійше: національно-демократичної) партії. Ся партія є найбільша між українськими партіями в Галичині, має найбільший вплив на політику українського народу і тому несе за ту політику найбільшу відповідальність.

В австрійськім парляменті й галицькім соймі українська народня трудова партія мала найбільше послів, так, що рішала про українську політику в Австрії як перед світовою війною так і підчас світової війни.

Коли творилася й утворилася Західно-Українська Народня Република, українська народня трудова партія, маючи велику більшість в Українській Національній Раді, рішала про зміст політики в Західно-Українській Народній Републиці. Президент Української Національної Ради д-р Евген Петрушевич був член сеї партії. Президенти Ради Державних Секретарів (правительства): д-р Кость Левицький, а опісля д-р Сидір Голубович, як також більшість державних секретарів — так само. Коли влада в Західно-Українській Народній Републиці, перед переходом армії Републики на Велику Україну, перейшла на Уповажненого Диктатора, особа Диктатора, д-ра Евгена Петрушевича, свідчила про політичний вплив української народньої трудової партії.

Весь час, коли українська Галичина оставала під правним оглядом під польською окупацією, а український уряд під проводом Президента Української Національної Ради Д-ра Евгена Петрушевича домагався від великих держав антанти усунення польської окупації і привернення державної незалежности Галичини, — українська Народня трудова партія і в Українській Національній Раді, яка сходилася в особливо важних хвилях, і в Міжпартійній Раді, яка була постійним органом української політики в краю, і в окремих партійних заявах стояла на тім становищі, яке займав уряд Президента Петрушевича, і сим своїм становищем свідчила, що вона з одного боку дає сьому урядови своє підпертя, з другого-ж ділить з ним відповідальність.

З усіх сих причин Народній Зїзд, який зійшовся після рішення Ради Амбасадорів з 14. марта 1923, яке віддало українські землі: Галичину, Волинь, Холмщину, Підляша й Полісся під суверенність Польщі, був дуже важний. Ходило про се, як поставиться до рішення Ради Амбасадорів найбільша українська партія Галичини.

З рефератів і резолюцій Народнього Зїзду виходить, що становище української народньої трудової партії в сій справі таке:

По перше: Вона заявила, що не несе відповідальности за політику уряду Президента.

Вважаючи ідеалом усего українського народу Соборну Українську Державу, партія вважає осягнення сього ідеалу таким далеким, що покищо вважає за потрібне виставити як ціль своїх змагань **зединення всіх українських земель під Польщею в автономну українську територію.**

Таким чином дотеперішню боротьбу за визволення зпід Польщі в ціли утворення західно-української держави партія заступила боротьбою за автономію українських земель під Польщею.

При сім партія заявила, що за дотеперішню програму боротьби проти польської окупації в ціли утворення західно-української держави і вислід сеї боротьби не бере відповідальности, тільки складає її на уряд Президента Петрушевича.

Таким чином українська народня трудова партія на останнім Народнім Зїзді зірвала з своїм дотеперішнім становищем і навіть скинула з себе відповідальність за те своє дотеперішнє становище і вибрала нове політичне становище.

Доси була вона партією державної незалежности західних українських земель, партією боротьби за відірвання сих земель від Польщі. Тепер стала вона партією автономії західніх українських земель під Польщею.

Ся переміна політичного становища викликала по перше сильну опозицію в самих рядах партії. В краю сій опозиції дає вислів тижневник „Слово". На еміграції виступила проти ухвал Народнього Зїзду закордонна група української народньої трудової партії в Відні.

Мі жльвівським органом партії „Ділом" і віденським „Українським Прапором", який стоїть близько до уряду Президента Петрушевича, ведеться полеміка, в якій особливо „Діло" не щадить острого, иноді занадто острого — щоб не сказати більше — тону.

Основне питання сеї полеміки зводиться до сього:

Чи боротися далі за відірвання західно-українських земель від Польщі, — чи вести боротьбу за автономію західно-українських земель під Польщею?

До сього головного питання долучається друге:

Чи в боротьбі за державність західно-українських земель шукати помочи скрізь, де її можна знайти, отже також і в Українській Радянській Републиці, — чи вважати форму Української Радянської Републики московською окупацією українських земель і тому старатися устроїти, се під Польщею доти, доки українські землі не скинуть і польського і московського ярма і утворять Соборну Українську Державу.

Далі з сим вяжеться ще питання про відношення „між „краем" і „еміграцією", бо „Діло" стоїть на тім, що ухвали Народнього Зїзду є висловом **здорової** політичної думки краю, якій противставиться **хора** політична думка еміграції.

Всі ті питання я тут тільки зазначую; для обговорення їх треба цілого ряду окремих статтей.

Побіч висше зазначеної зміни політичного становища Народній Зїзд зробив **дуже важне орґанізаційне діло:** розширив орґанізацію української народньої трудової партії **на всі українські землі під Польщею,** що знайшло таки на самім Зїзді реальний вислів у тім, що в зїзді брали участь українські посли з Волині, Холмщини, Підляша й Полісся, які вступили до партії.

Коли про політичне становище зїзду можуть бути ріжні думки (я особисто вважаю його і в цілости й особливо в окремих точках неправильним), — то поширення партійної орґанізації на всі українські землі під Польщею треба вважати **ділом великого національного значіння.**

Так і треба здійснювати **ідею зединення:** щоб кожда політична партія і взагалі кожда національна орґанізація — політична, просвітна, наукова, господарська — обнимала всі українські землі під Польщею, щоб ми не ділилися на Галичан, Волинців, Холмщаків, Поліщуків, а були **тільки Українці.**

Очевидно, сю будову треба завершити орґанізацією для боротьби за визволення українських земель зпід Польщі, орґанізацією, яка представляла би волю українського народу, поневоленого Польщею, до державної незалежности.

Прага, в червні 1923.

**Д-р Михайло Лозинський.**





## ЗРУЙНУВАННЯ БУДИНКІВ В КИЄВІ.

Киевський міський виділ комунальної господарки розпочав розбирати матеріял зруйнованих будинків. Поміж домами, які мають бути цілком знищені є колишній генералгубернаторський дім на Інститутській улиці, а якому мешкав гетьман Скоропадський, дім Багрова на Бібіковському бульварі і дім проф. Грушевського на Паньківській улиці, зруйновані при першому нападі большевиків на Киев в січні 1918, і знищені пожаром три великих будинки на Фундуклеїській ул. і Хрещатику.

Скількість зруйнованих і руйнуючихся будинків у Києві зростає надзвичайно скоро. Зокрема, всі денаціоналізовані доми уявляють із себе повну руїну і власники їх звичайно тиснуться в якійсь одній — двох кімнатах. В звязку з цим, в Киеві спостерегається остра кватирна кріза і кімнату можна лише за міліярдове відступне. По інших містах така кріза є лише в Москві і Одесі.

## ХАБАРНИЦТВО В РОСІЇ.

В м. Вижньому Волочку, Тверської губ. після місячного переслухання, закінчилась справа урядовців тверського губерніяльного лісового виділу. До суду притягнено 100 обвинувачених. Судове слідство вияснило картину величезних здирств, масового хабарництва й насильств над селянами. Головних обвинувачених засуджено на десять років тюрми.







# ЧОРНІ ДІЯМАНТИ

РОМАН В ПЯТИ ТОМАХ

**МАВРА ЙОКАЯ.**

(Переклад з мадярського)

**ПЕРШИЙ ТОМ.**

**ДРУГИЙ ТОМ.**

(25)

А колиб це всеж було можливо, щоб ця людина в цій годині застукала в двері її внутрішнього покою — чим був би він тоді? Чарівником? чи святим?

Повільно повзучий час приніс нарешті північ і удари годинника на вежі протремтіли тиші ночі.

Точно як завже, почалась по дванадцятім ударі дзвону підземна примарна месса.

Контеса не зважала на неї тепер.

Вона прислухалась, чи не чутно в сусідних кімнатах відчинення дверей, бряскоту клямок повернення ключів і надходячі кроки.

Нічого.

Вона станула при дверях і наслухувалась. В кімнатах не було нічого чутно.

Вже було чверть години по півночи.

Підземна відмівська оргія перейшла тимчасом вже від побожного співу до страшливогового галасу. Там внизу гукали, скавуліли, гарчали, ніби всі чорти пекла дали один одному слово, що кождий з них сьогодня визначиться.

„Він не прийде," промовила контеса собі і тремтіла від гарячкового зимна цілим тілом. Булоб дурницею чекати, що людина доконає щось, що в стані робити лише примари.

Вона пішла до свого алькова, щоб лягти.

В цей мент почувся стукіт в двері і знайомий голос промовив при тім зтиха, але твердим тоном умовлене гасло: „In nomine Domini aperiantur portae fidelium".

Контеса скрикнула.

Вона зібрала цілу свою силу духа, щоб не стратити притомности.

Це дійсність! Це не сон, не галюцінація!

Він перед дверима.

Вперед!

Контеса побігла до дверей і відчинила їх.

Примус цеї хвилини підняв її душу.

Все одно, чи той, який спромігся дістатись сюди, є розбишака, чарівник, чи — святий, він повинен стати перед нею! Місце підлоги, на якім він тепер стоїть, є міст зітхань над безоднею; давлення на ґудзик таємної пружини і він паде в темну глибінь. Контеса поставила свою ногу на пружину відкриваючи двері.

Там стояв перед нею пан абат. На нім не було видно духовного орнату; він мав на собі звичайний сягаючий до колін сурдут і не мав жадного святого предмету в руках, ані святої чари, ані начиння з свяченою водою, але добрий дручок з шкіри носорога в правій і таємний ліхтар в лівій руці.

„Стійте там, де ви тепер є!" крикнула йому контеса наказуючим тоном. „Ранійше ніж ви переступите цей поріг, скажіть мені, як ви дісталися туди, з помічю Бога, людини чи чорта?"

„Ґрафиня!" промовив абат, „погляньте в ваших кімнатах, всі двері стоять відчинені. Я прийшов сюди скрізь двері, які я знайшов відчинені. Як я дістався у двір, це я вам оповім пізнійше, коли ми будемо готові."

„А мої слуги, які плять в цих кімнатах?" запитала контеса здивовано.

„Фіранки всіх ліжок спущені, я їх не піднимав. Коли ваші слуги сплять, то вони сплять глибоким сном праведних".

„Не зрозуміло!"

Контеса втратила свою енергію.

„Прошу, війдіть!"

По цім вона впала в фотель. Галас в гробовцю осягнув своєї найвищої точки.

„Чуєте ви цей шал?"

„Я чую і розумію це; я прийшов сюди, щоб виступити проти його справців."

„Дала вам віра зброю для цього?"

„Лише один дручок," відповів абат, піднимаючи свій пружистий дручок.

„Не чуєте ви серед цього шалу голос мого батька Владислава?" запитала контеса, хапаючи обома руками рамя абата; „не чуєте ви страшний реґіт моеї кузини?"

„Від кого походять ці тони, це ми незабаром будемо знати," промовив священик твердо і спокійно.

„Як? Що ви плянуєте?"

„Я хочу іти до них вниз."

„Вниз? Для чого?"

„Щоб відбути суд над ними. Ви пообіцяли мені іти зі мною."

„Я це пообіцяла?" промовила ґрафиня перелякано, притискаючи руки до грудий.

„Ви самі бажали цього."

„Так, так! Але я тепер в такім замішанню, що я не можу зібрати своїх думок. Ви на цім місци! І цей жахливий галас там внизу я боюсь!"

„Як? Ви, яка иньшим разом ходили до примарів, боїтеся тепер зробити це зі мною? Дайте мені руку."

Контеса поклала тремтячи свою руку в руку абата, і коли вона почула його мужеське стиснення, незвичайна теплість і сила потекла по її жилах; вона перестала тремтіти, їй вже не миготіло перед очима, її серце вже не стукало так швидко. Діткнута рукою мущини вона ожила.

„Ходіть зі мною," промовив священик, беручи свій кончук під ліву руку і ведучи правою контесу за собою." Де ключі від сходів і саль, які ми маємо проходити?"

Контеса почувала, що вона не може лишити руку цього чоловіка. Вона не мала для цього ані фізичної ані моральної сили. Вона полишила себе йому цілком. Вона сховалась під його крилами. Вона почувала себе примушеною іти слідком за ним навіть в найстрашнійші місця, навіть до пекла.

Мовчки вона вказала на скриньку з ключами старої різбярської роботи, в якім було багато вязанок ключів.

Священик вибрав властиві ключі. Це також не було чудом, на одним з ключів був зазначуючий хрест. Це був ключ від гробовця.

Обиті шпалерами двері відчинились і при першім кроці абат переконався в тім, що він і без того вже знав, а саме, що контеса ніколи не ходила по цих сходах, бо павутиння повисло йому на обличчю.

Але контеса жила ще в галюцинації. Є нервові люде, які так живо бачуть у сні просторoні, яких вони ніколи не бачили в дійсности, що вони побачивши їх бувають переконані, що вони вже тут були ранійше.

Коли контеса проходила сходами в супроводі абата, вона прощепотіла до нього: „Одно вікно там вибито і вітер свище в нього."

Справді на однім повороті кручених сходів було вибите маленьке вікно в ниші, яке в день служило для освітлення сходів.

Але вона ніколи не бачила його. — Вони прийшли до дверий бібліотеки.

„Найстрашнійше мені буває завжде переходити через бібліотеку," промовила контеса, „коли місяць світить скрізь горішні шиби і рисує білі плями на мармуровій підлозі, позаїка на ній виглядає як таємниче письмо. В кутку між двома шафами стоїть за шкляною стіною скелет. В шкляній шафі ліворуч знаходиться воскова маска святого Ігната Лойоли."

Можливо, що контеса чула дитиною це все від няньки.

Все було так як вона казала. Місяць світив скрізь горішні шиби; скелет стояв в шкляній шафі, а в другій була воскова маска з мертвого.

Але ґрафиня не була тут ніколи. Підлога салі була вкрита тим тонким порохом, атоми якого танцюють в проміннях світячого скрізь вікно сонця і назбиравшись протягом десятка літ творять на підлозі і меблях цілу верству. На цій верстві не було видно слідів.

Коли контеса і абат вступили до бібліотеки, з близької каплиці гробовця не було чутно безладного галасу. Примари замовкли, але не всі примарні тони разом з ними. Скрізь двері каплиці було чутно щось в роді звуків орґану, подібне до прелюдії, яку ґрають перед мессою. Лише і ці тони звучали так огидно, ніби і самий орґан був одушевлений проклятими духами, які робили цю музику іронією.

Контеса станула з здавленим віддихом у грудях на порозі і стримувала абата корчевим стисненням руки, не даючи йому відчинити двері. Вона тремтіла всім тілом.

Якіж це жахливі тони?

Тоді там в середині прозвучало „веспере".

Голос, який наслідував рецитацію священика читаючого мессу почав: „Гей Бахус, наливай!"

Иньший голос відповідав подібним тоном: „Ходи пити!"

А один голос казав, ніби хтось швидко читав святий текст: „Слава Бахусу і його сину пиву, і винному духу родженому в Бахусі, тепер і через усі кухлі. Солома!"

Контеса чула, що її члени перетворюються в лід; до страху приєдналася ще огида.

Контеса розуміла латинь.

Тепер зазвучала в супроводі орґану антифонія:

„Дайте нам вашого пива,
Бо нам горло висохло."

А по цім псальм:

„Мовив брат до свого брата:
Чи-ж два кухлі то за багато?
Два, три, навіть пять кухлів
Не досить для спраги пяниці.
Благословен будь Бахус в яґоді,
Що не дає спразі жорстоко гризти нас.
Я хочу пити від ранку до ночи,
Весело пропити свої гроші.
Хто не пє, доки не впаде,
Той до нас як брат най не йде.
Ми пємо вже ранним ранком,
Пємо до цього щей о південь,
Щоб бути приємними Бахусу
Називають нас мочимордами
(пяницями),
Які доливають собі день і ніч;
Тому, хто хоче до нас пристати,
Той мусить, як ми, добре пити
Слава Бахусу!"

Контеса почувала те, що мусять почувати прокляті душі, коли вони вперше чують, що говорять між собою чорти.

Слідував „Капітул": „Брати, слухайте і ходіть скорше; коли ви з шинку повертаєте до дому, то погляньте до всіх кухлів, і, що там знайдеться, випийте. І там зробіть з усіма кухлями. Страмен!" (Солома).

Тепер заспівав цілий пекольний хор, ціла юрба мужеських і жіночих чортів заспівала пародію гимну:

„Бахус, що дав нам напій,
Тебе величають богом пиття;
Дай нам з твоеї ласки
Пити на кождій дорозі.
І пючи повсечасно,
Будемо ми ширити твою славу,
Хвала тобі Бахусе!"

Зазвучав дзвоник, а потім побожне благословення голоса священика: „Бахус з вами!"

Хор відповідав: „І з твоїм кухлем."

„Орація" ішла далі: „Жремо! —ригомогутний Бахусе! Ти котрий дозволив нам заснувати союз шануючий тебе, дай нам, просимо тебе, щоб наш союз вільний від усіх переслідувань збільшувався відважними пяницями. — Через усі кухлі. Страмен!"

Хор додав: „Страмен!"

Контеса не могла вже встояти, вона впала на коліна і дивилась не тямлючи себе на священика, постать якого була освітлена падаючим з верху світлом місяця, творячим авреолю навкруги його гордо піднесеної голови.

Абат встромив ключ в замок дверий каплиці.

Контеса простягла до нього руки стримуючи його і скрикнула жахаючись! „Не відчиняйте! Не відчиняйте! Там в середині пекло!"

Але абат промовив відважно, гордо і гнівно: „Ні! Навіть і ворота пекла!"

І з тим він повернув ключ і відчинив тяжкі залізні двері.

Раптом відкрилось видовище, яке представляла каплиця і освітлена просторінь гробовця.

(Дальше буде).

**Читайте українські книжки і газети, бо часте читання веде до просвіти, а просвіта — се сила.**

**Пишіть по цінник книжок до "SVOBODA", 83 Grand Street, Jersey City, N. J.**

## НОВА УКРАЇНА

місячник письменства, мистецтва, науки і громадського життя, виходить у 1923 р. з кінцем кожного місяця під редакцією ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА і НИКИТИ ШАПОВАЛА.

В журналі беруть участь такі співробітники: проф. Дм. Антонович, проф. Л. Білецький, В. Винниченко, М. Вороний, М. Галаган, Вол. Гнатюк, др. А. Гончаренко, Н. Григоріїв, Катря Гриневичева, Вол. Дорошенко, Л. Драгомиров-Шмиманова, А. Животко, Л. Гуменко, К. Коберський, О. Кобилянська, В. Коннор-Волинська, В. Левинський, Наш Гр., Ол. Неприцький-Грановський, О. Олесь, Гр. Паллазар, др. Степ. Рішецький, С. Русова, Вол. Садовенко, др. М. Сисак, др. В. Сімович, Ол. Сріблянський, Є. Сокович, М. Сріблянський, Василь Стефаник, доц. В. Тимошенко, Тищенко, С. Черкасенко, доц. А. Чернявський, М. Шаповал, проф. І. Шовгенів, доц. Л. Шраменко, проф. Ф. Щербина й ин.

Адреса Редакції й контори:

**NOVA UKRAINA**

Praha III, Sezikova, ul. 4, III.

Окрема книжка коштує: у Чехословаччині — 10 корон, в Галичині та Німеччині — [illegible] мар., у Австрії — 20,000 кін. мар., в Америці — 1 доляр, у Франції — 7 франків, у Югославії — 30 динарів, у Болгарії — 30 левів, у Румунії — 30 леїв, у Польщі — 3 лір.

Комплект за минулий рік 10 чеських корон.

Сторінка оголошень — 200 кч.



## ВОДА З ЛЕДОМ

В Америці сильно поширена привичка пити в літі воду з ледом. Ні в Европі ні в других часях світа нема того звичаю, а бодай не в такій мірі як тут. Для мешканців Европи ця звичка Американців видається довлі дивною, та самі Американці не здають собі з того справи, наскілки вона незвичайна та на скільки — шкідлива для здровля.

Передівсім шкодить те, що лід, який кидають до води чи до инших охолоджуючих напитків, ні все буває чистий. Його часто добувають з рік або ставів, або виробляють у фабриках, де не все звертають увагу на чистоту. Ясно, що такий лід лиш псує і занечищує чисту здорову воду.

Та навіть тоді лід походить з такої фабрики, депрацюють по всім приписам гигієни, то через кілько рук він перейде, заки його кусок попаде у склянку з водою. Його ладують на візки, „айсмен" вез єйого повними порохів улицями, прикриве не дуже то вже чистою шматою, лупає та розносить по домах. У ресторані якийсь помічник кухарський його рубає, кільнер чи хто там кладе його у склянки з водою. У зелізниці робить теасме якийсь робітник, у приватнім домі лід вандрує „дом-елевейтором". А всі ті люди, візки, „дом-елевейтори", шмати, сокири і проче, що стикається безпосередно з ледом, далеко не такі чисті, щоб не передали на лід, а з лідом і жаждучому охолоди чоловікови трохи бацилів.

Кромі цего саме вживанне надто холодних напитків дуже погано відбиваються на здоровлю. Загально відомо, що питтє надто студеної води принесло зігрітому і змученому чоловікови запаленнє легких. Простуди горла, ріжні хрипки, біль та ломаннє голови і зубів та ріжні ревматичні болі це теж наслідки охолоджування себе.

Дальше вживаннє холодної страви та надто охолоджених напитків сильно ослаблює жолудок. Воно викликує не лиш часові забування в травлінню та деколи й корчі, але може теж оставити свої наслідки на все життє. Катар жолудка або кишок є се наслідок не лиш поганої страви але дуже часто і такої простуди.

Та привичка остає привичкою і годі надіятись, щоб люди покинули зовсім вживання леду та ще у горячі літні місяці. (Хоч примром на Сході Европи, а головно на Україні та на Кавказі у літі пють богато горячого чаю. Він улекшує почeннє, через що не так тяжко періносити жару і не шкодить, а навпаки спривляє праці жолудка). Та коли вже годі покинути лід, то бодай треба дбати, щоб з поганим ледом не дістати якоїсь зазразливої недуги. Тому слід вважати, аби страва, чи напиток, який охолоджується, не стикався безпосередно з ледом. Це значить, що воду, яку хочемо охолодити, треба ставити у якісь начиню на лід, або обложити ледом, але не кидати леду до середини.

Далі, не пити надто богато і надто холодної води. Шість склянок студеної, та не такої, щоб від неї задихатись, води в день вповні вистарчить, щоб заспокоїти жажду та улекшити переношенне жари. А далі не пити богато холодних напитків нараз а меньшими скількостями, зате часійше і невеликими ковтками.



























# ДОПИСІ

## НЮ ЙОРК, Н. Й.

### Конець шкільного року в Ню Йорку а приготованнє до нового.

Українські школи в Ню Йорку, організовані заходом парохії св. Юрія — а є їх півроку вже 12! — закінчили в днях 27.—30. червня с. р. свій шкільний рік, по перше іспитами в кождій школі зокрема, а опісля святочним річним пописом всіх шкіл разом, що відбувся в великій сали „Нар. Дому", при 6. Іст вулици в Ню Йорку. Іспити в школах відбулись після всіх шкільних правил під надзором делеґатів шкільної прави, котрі роздавали вперве укр. свідоцтва, виписані на друкованих блянкетах з просвічуючим гербом України. (Такі блянкети можна буде тепер дістати в „Січовім Базари" в Ню Йорку). Виписувано там ноти з поведення, науки віри, укр. читання, писання, граматики, декламації, укр. історії і ґеографії, укр. співу, музики, мистецтва і танцю. Се зробило добре враженнє і на родичів і на дітий, бо видко було, що наука трактуєсь серіозно. Для дітий се неаби яка принука до пильности в науці українознавства. Деякі діти, що дістали слабі ноти, гірко плакали. Їм буде дозволено по празниках (вакаціях) здавати доповняючий іспит з того, з чого дістали слабу ноту. Натомісць діти, що дістали лиш добрі ноти, хванились, як то вони гарно знають своє, українське!

Для прикладу згадаємо про деякі іспити. Ось так: 27. червня Джамейка, Л. Ай., дітий іспитованих 30, учитель п. Я. Притика, делеґат п. Воробець; дня 28. червня Вайтстон, Л. Ай., дітий 18, учитель п. Притика, делеґат п. Воробець; сего-ж дня Іст 106. вулиця Ню Йорк, дітий 33, учителька п-і Лисякова, делеґат о. Підгорецький; дня 29. червня Іст 72 вулиця, Ню Йорк, учит. п-і Лисякова, дел. о. Підгорецький; дня 30. червня рано спільний іспит шкіл з Іст 7. і 6. вулиць Ню Йорк в церковній гали при Іст 7. вулиці, Ню Йорк, дітий 200; учитель п. Воробець, делеґат о. Підгорецький; сего-ж дня пополудни Вашінгтон стріт, Ню Йорк, дітий 17, учит. п. Онуфрик і т. д. Всі іспити відбувались в присутности родичів і рідні дітий. В деяких школах є по два відділи (степені науки), звичайно по три, а при Іст 7. вулици аж чотири.

Сі іспити замкнено святочним пописом, що відбувся дня 30. червня вечером в Нар. Домі при 6. вулици. На попис зложились: живий образ, продукції музичні і вокальні, декламації, танці та драматична вистава — все те виконане дітьми з дотичних шкіл під проводом їх учителів. Вже живий образ, що представляв переміни наших імігратів під впливом америк. життя, вцставили обі школи, ведені п-ею Лисяковою. Продукції музичні виконала орхестра з укр. школи музики (Іст 7. вулиця), ведена п. Гуньков. Школа співу під проводом п. Онуфрика дала продукції молодечого хору. П-а Штогринівна вивела учениць зі своєї школи танців. Наче метелики наші дівчатка виконали прегарні гуртові танці. Крім того Оля Притика виконала сольо-танець на великім пальци, а Оля Калмук сольо-козачок. Зібрані діти, родичі і публика горячо оплескували всі продукції. Драматична школа під проводом п. Онуфрика виконала гарно на закінченнє сценічний твір В. П. Полянського „Дядько Тарас".

— Чистий дохід з сего попису піде на шкільний фонд на слідуючий рік.

На ту саму ціль уладжено заходом порафіяльної шкільної управи великий пікнік в Бельведер Парку на Норт Біч, Л. Ай., а то в неділю 15. липня с. р. Парк прикрашено густо українськими і американськими фаягами. Грала „від уха" укр. музика з Ню Йорку. При буфеті можна було дістати навіть добру краєву капусту. Кожен учасник носив при груди або цвітку або відзнаку. Кождий майже щось виграв. Був сьміх, шум, співи хорів діточих і старших, конфетті, радість і забава. День був прегарний. Аж вечером грянув дощ — але вже по пікніку. Неба тримало з Українцями та з укр. школою! Учасників було поверх 2.000!

Вчасі пікніку укр. школа танцю та укр. скавти дали свої продукції, а два гурти, оден з Ню Йорку а другий з Джерзі Сіті, грали бейз-бол. Продукції діточих танців відбулись на естраді, зробленій зі зсунених до купи столів. Випали прегарно. Так само ґімнастичні продукції скавтів. Скавти з Джамейки під проводом капітана Сіґера виконали зручно „гашеннє пожару". — Гра в бейзбол йшла о срібну нагороду, котру виграв М. Шевчинський з групи з Джерзи Сити під проводом п. Вагнера. Противну групу з Ню Йорку ім. св. Юра провадив п. В. Черевятюк.

Були також забави і гри, від яких глядачі аж боки зривали зі сміху. Були звичайні перегони для дорослих і для дітий, були перегони з яйцем в руках несеним на ложці, та перегони в мішках по пахи, були перегони в скаканню і т. д. Була гра в круглі. Були вдоволені учасники і вдоволені аранжери. А на кінци була вдоволена каса шкільного фонду. Бо ввесь чистий дохід іде на школи.

На ту саму ціль буде ще кращий пікнік в неділю, дня 2. вересня с. р. в тім самім парку. А в днях 5—8. вересня с. р. відбудуться вже **вписи до укр. шкіл на новий рік шкільний**, котрий зачнеться всюди дня 1-го жовтня с. р. А то вписи відбудуться:

1. Долина міста (7-ма і 6-та улиця) в Народнім Домі, 217 Іст 6-та улиця 5, 6, і 7 вересня від год. 5—7 вечером.
2. Вашінгтон Стріт Нр. 57 в шкільній гали, 8. вересня, в суботу, від 4—6. вечером.
3. Улиця 72-га Нр. 318, в Народнім Домі, 7. вересня в пятницю, від 5—6 год. вечером.
4. Улиця 106 в гали американської школи, 220 Іст 106 улиця І. поверх кімната ч. 2, дня 6. вересня т. є. в четвер від 5—6.30 год. вечером.
5. Асторія, Л. Ай., в ческім Народнім Домі в гали шкільній І-ий поверх, Вулсей і Секонд Евню, в суботу 8-го вересня від 10—12 под. пер. пол.
6. Джемейка, Л. Ай., в „Українській Гали" 66 Чорч Стріт, в середу дня 5. вересня від 5—6. год. вечером.
7. Вайтстон, Л. Ай., в америк. гали шкільній 128 Савт 11-та улиця в четвер, 6-го вересня, від 5—6 год. вечером.

Впис перепровадять учителі. Родичі мають особисто записати свої діти. При вписі дістануть інструкції.

Додатково сего року буде утворена пята кляса на долині міста в „Народнім Домі".

До сеї пятої кляси підуть діти, що скінчили четверту клясу укр. школи, а дальше ті, що ходять до гайскул і взагалі старші. Впис до 5-ої кляси буде 7. вересня в Нар. Домі (давн-тавн) між 5—7. год. вечером. Се буде висша кляса, де буде викладатись укр. історія, ґеографія, література і граматика.

Як зголоситься висше 25 охочих, то утвориться школу неграмотних.

Вписи до инших шкіл (музики, танцю, мистецтва) оголоситься пізнійше.

Сесе так шкільне діло в Ню Йорку росте і розвиваєсь!

**Учасник.**

## ВАННА КОЛИСЬ ЛЮКСУСОМ

Ванна не є старим уряджeнием. Перша ванна в Північній Америці була уряджена в Синсінаті в р. 1842. Вона була відкрита з церемонією її властителем на свято Рождества Христового. Слідуючого дня часописи назвали се „збитком", річию не демократичною і не американською, подібно як газ, електричне світло і телефон були свого часу уважані як „збиток". Опісля стейт Вірджінія знеохочував людий до уживания ванни, накладаючи на її властителя річний податок в сумі $30. Днесь навіть таньші помешкання мусять мати ванни, понеже знаємо яку має вартість купіль для нашого здоровля. Однак наш організм мусить бути перемиваний також і з внутра, а Трінера Гірке Вино дає нам в тім напрямку найліпші услуги. Перечищає жолудок і кишки, удержує їх в чистім стані, долає апетиту а в горячих літніх днях дає Вам вигоду. П. Юрій Косса, Вірджінія, Мінн., висказав се гарно і скоро 6-го липня: „Трінера Гірке Вино має грошеву вартість, є добрим для здоровля". Ваш аптикар або доставця лікарств має його в запасі для Вас. Попробуйте також Трінера Крем на зуби, Трінера порошки на біль голови, Трінера лікарство на капшели — переконаєтеся що суть дуже скуточні.